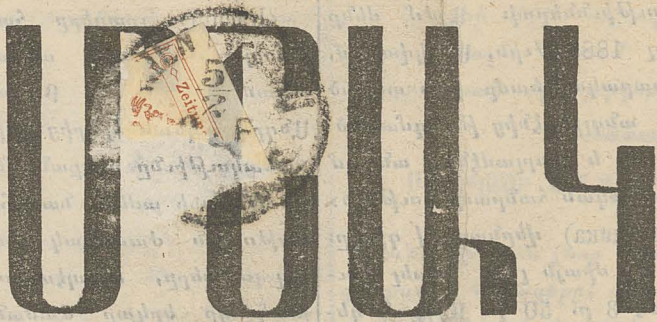

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռ.
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисть. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
իրաքանչիւր բարին 2 կոպեկ:

ՆԵՐԿԱՅ 1890 ԹԻՒՆՎԱՐՈՒ

ՄԱՍԿ

ԴՐԱՎԱՆԵԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով: Մեր ստանում ենք սեփական ՀԱՌԱՊԵՏՈՒՆԵՐ.
«ՄԱՍԿ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, վեց ամսվանը 6 ռուբլի:
Գրվել «ՄԱՍԿ» կարելի է ԽՊԱՐԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարձրակարգ և Բարձրակարգ փողոցների անկիւնում, Թաւառակի տանը):
Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄԱՍԿ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետեւեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԳԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. «Ակումբ» և թատրոն.
Երևանի ներկայ վաճառականութիւնը. Նախկին խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պարսկաստանի արտաքին վաճառականութիւնը. Աֆրիկայի մի վայրերի թագաւոր. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԱՌԱՊԵՏՈՒՆԵՐ.—ԲՈՐՈՍ.—ՏԵԼԵԿԱՍՏՈՅ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ջիւնաւ:

ՆԵՐԳԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ԱԿՈՒՄԲ» ԵՒ ԹԱՏՐՈՆ

1885 թ.ից սկսած՝ տարեկան մի կամ երկու ներկայացումներ են տրվում Հայոց թատրոնական ակումբին՝ օգտին. բացի ներկայացումներից, տրվում են նաև երեկոյան և պարահանդեսներ: Ամեն անգամ հասարակութիւնը կարգում է աֆրիկայի մի վայրէջքի թատրոնական ակումբը: Երբեք և անցնում հային յատուկ ֆէլիցիտայով, առանց իրան հարցնելու թէ՛ այս ինչ հակումը է:

Եւ ճշմարիտ այս ինչ ակումբ է, ովքեր են զրա անդամները, ինչ է զրանց արածը և ինչ են ուզում զրանք հասարակութիւնից: Եթէ դա պատուաւոր տիրոջն է մի քանի մարդկանց համար, այդ տիրոջը հաստատելու համար հարկ չը կայ փող հաւաքել հասարակութիւնից, իսկ եթէ դա մի հասարակական հիմնարկութիւն է, ուր է զրա գործունէութիւնը և նրա հաւաքած փողերի հաշիւը: Մենք չենք ուզում ասել, թէ այդ «ակումբը» հաւաքած փողերը ենթարկված են որ և է վտանգի. ոչ, բայց հաշիւ տալը չէ որ

Բայց պիտաներ կան, բնական է կան, կայ և զրանց պատկանող հասարակութիւնը: Մեր մէջ կայ մի և նոյն բանը այն զանազանութեամբ, որ այդ բոլորի և հասարակութեան մէջ կանգնած է մի անհրաժեշտ մարմին «ակումբ» անունով, որ անհրաժեշտ է հայոց թատրոնի աղբիւրով և քննարկում է հասարակութիւնը սնտրի յայտով: Ուրեմն միտ է թողնել այդ «ակումբը» իր գլխին, դարձնել բոլորովին երեսը նրանից և գործել հա-

երիտասարդի կանգ առնելը, քաջալերված գոչելը:

—Եթէնդի, խղճա ինձ, դեռ «տուր» չեմ կտրել... եթէ կը տաս ինձ տաւր փարայ, ես թեղ կորնեմ...

—Օրհնէ, ծիծաղեց Սիւրէյան.—պառաւ, ով է օրհնութեանդ կարօտ...

Եւ ձգեց նրան մի արծաթ մէջիդ դրամ:

Պառաւ առաւ դրամը, շօշափեց, քարացաւ զարմանքից և պահ մի չը կարողացաւ խօսել:

Սիւրէյան էֆէնդին ուզում էր մեկնել:

—Ոչ, ոչ, գոչեց նրան պառաւ.—կանգնիր, երիտասարդ, իմ օրհնութիւնս առ և յետոյ գնա...

—Ե՛հ, ասեց արհամարհանքով Սիւրէյան, մի քանի քայլ անելով:

—Լաւ ուրեմն, ասեց պառաւը նրա ետեւից.—գնա, Աստուած թեղ հետ և թող թեղ միշտ պահպանէ կնոջ շաւիղը...

Սիւրէյան կանգ առաւ. նորէն կնոջ շաւիղը:

—Լաւ, պառաւ, կինը ինչ է, որ շաւիղ ունենայ, նա միայն ստեղծված է մարդուն զուարճա-

նարակ մահկանացուներին յատուկ կերպով, այնպէս, ինչպէս անում են ռուսները և վրացիք, այն ժամանակ մեր երեկոյթներին և ներկայացումներին զոյացած արդիւնքը կը դնայ ոչ թէ անհրաժեշտ «ակումբ» օգտին, այլ հայկական բնի օգտին, որն ազատվելով ակումբի հովանաւորութիւնից, կարող արժանաւոր կեանքով: Բաւական է ինքնախաբէութեամբ պարագայի, յուսալով այն մարդկանց վրա, որոնք երբեք չեն էլ մտածել հասարակութեան մասին. լաւ և օգտակար գործը միշտ առանց զրանց աւելի լաւ կարելի է կատարել:

Ս. Հ.

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երևան քաղաքը, համեմատելով կովկասի ուրիշ քաղաքների հետ՝ վաճառականութեամբ Բագուից յետոյ երկրորդ տեղն է բռնում, թէ իր հում բերքերով և թէ մշտական յարաբերութիւնների մէջ գտնվելով Պարսկաստանի մեծ առեւտրական քաղաքների հետ: Վաճառականութեան մէջ միշտ աջողակ է այն երկիրը և այն ժողովուրդը, որը աշխատում է իր երկրի բերքը արտահանել ուրիշ, հեռու երկրները, աշխատում է հեռուոր տեղերից ոսկի ներմուծել իր երկրի: Այս բանով Երևանը իր չընկալքով վաճառականութեան մէջ ամենապատուաւոր տեղն է բռնում և յոյս կայ որ մօտիկ ապագայում իր համար աւելի էլ լայն ասպարէզ է բանալու եւրոպական վաճառանոցներում:

Այսօր Երևան քաղաքը իր չընկալքով արտահանում է Մոսկվա և Լոձ տարեկան 380 հազար պտղ բամբակ՝ Ամերիկայի տեսակից և կարագէօղ տեսակից: Երևանի հրապարակում Ամերիկայի տեսակը ծախվում է պտղը կանխիկ փողով 8 ռուբլի 40 կօպ., իսկ կարագէօղ տեսակը 7 ռ. 60 կօպ. թիչ աւել կամ պակաս. աւելի շատ զարաւ է զայլս ամերիկական տեսակից: Միմեանց վրա հաշուելով, մօտ երեք միլիոն ռուբլի փող է մտնում Երևանում միայն բամբակից: Երևանը արտահանում է բաւական քանակութեամբ հում կաշի, բրնձ, ցորեն, կտաւատ, մրգեղէն և տեղային խաղողից պատրաստված մեծ քանակութեամբ գինի, մանաւանդ այս վերջինը, որը շուտով Եւրոպայի վաճառանոցներում պատուաւոր տեղն է բռնելու, շնորհով մի քանի տեղափոխելով, որոնք գիտութեան պահանջներին համեմատ են պատրաստում վերջին տարիներում իրանց գինիների: Հաշուելով ի միասին բոլոր բերքերը՝ Երևանում մտնում է զանազան տեղերից տարեկան մօտ հինգ միլիոն ռուբլի:

Սրանից մի քանի տարի առաջ բամբակի ամ-

բողջ արտահանութիւնը դէպի Ռուսաստանի քաղաքները գտնվում էր հայերի ձեռքում. նրանք մասամբ ագուլիսեցիք (ղօկեր) էին, և տեղացիք. այժմ հազիւ թէ հայ վաճառականներին աջողվում է արտահանել առաջվայ արտադրութեան 200/0 Այդ առևտուրը նրանց ձեռքից անցել է օտարների ձեռքը: Այսօր այստեղ Մոսկվայի, Նոյնպէս և Լէհաստանի Լոձ քաղաքի մեծ առևտրականներն ունեն իրանց գրասենեակները, իրանց գործակալատներով, որոնք ուղղակի, առանց տեղացիների միջնորդութեան, առնում են բամբակ և ուղարկում իրանց գործարանները: Այսօր այստեղ հաստատել են իրանց առևտրական գրասենեակներ Մոսկվայի կարգին, և Ալեքսեյ, Լոձի Պոզնանսկի և Թիֆլիսի հայ գործարանատէր Չիթախան:

Ինչպէս տեղեկացայ, Երևանի նահանգը օրից օր առաջ է տանում բամբակի գործը. ամբողջ նահանգի դաշտերը, սկսած Երևանից դաշտերից մինչև Արարատի ստորոտը, Հին-Նախիջևանի ու Լճիմիանի գաւառը՝ բամբակի ցանքներով են պարագլուցած: Գիւղացին պարագլ չէ մնում, ինչտեղ տեսնում է ազատ և ջրաւոր տեղ, բամբակ է ցանում: Գործը առաջ տանելուն աւելի նպաստում են օտար վաճառականները. նրանք տալիս են գիւղացուն սերմ, փող և բամբակ մաքրելու գործիքներ. դա է զլխաւոր պատճառը որ այդ մեծ առևտուրը օտարները խլել են հայ վաճառականներից: Գիւղացին բամբակ հաւաքելու ժամանակ ուղղակի ծախում է օտարներին աւելի բարձր գնով, քան թէ առաջ: Երբ առաջ հայ վաճառականը տալիս է եղել առաջից փող գիւղացուն, նա հաշիւին է եղել տանելու տակոյ, պայման է եղել զինքնաւոր անտաքված բերքը ժամանակին նրան ծախէ շատ ցած գնով: Այսօր գիւղացին ազատ է թէ ծանր տօկօսից, թէ աշխատանքի համար չը վարձատրվելուց և թէ քաշի մէջ խաբվելուց:

Վերս յիշեցի որ Երևանը գտնվում է Պարսկաստանի հետ առևտրական յարաբերութիւնների մէջ: Այդ կողմից Երևանը ամբողջ Արարատականի առևտրական մեծ քաղաքների համար մի կենտրոն է կազմում. այդ երկրները բոլոր բերքերը անցնում են միշտ Երևանով, որոնք մեծ մասամբ վաճառվում են Երևանի հրապարակի վրա, և այդպիսով Երևանի ժողովուրդը ունի զրանից իր յայտին օգուտները:

Երևանի առևտրական յարաբերութիւնները օտար քաղաքների հետ կարող են աւելի աշող և ապահով պայմաններին մէջ գտնվել, եթէ այստեղ լինէր արեւմտական բանկի ըստինք. «Էրեւն» ձառով ուրիշ բանկեր էլ կը հաստատվէին Երևանում, որոնք անշուշտ կը զիւրացնէին այստե-

րէյան, կարծում էր թէ հիւրի—փէրի էր տեսնում:

Եւ հէնց դրա համար նա այդ վտանգեղեցիկութեան առջև ապշած մնաց և չը կարողացաւ մի բառ իսկ արտասանել:

Թիւրք կինը մի քրքիջ արձակեց, մի քայլ մօտեցաւ երիտասարդին և ասեց.

—Եթէնդի, փոխանակ ևտեղից ման գալու, կը հաճիս կողքիցս ման գալ և ինձ մենակ չը թողնել այս բաղնիքում անցնելու մէջ:

Սիւրէյան գտնվում էր ետեւերորդ երկնքում, կարմրեց և սկսեց կնոջ կողքից քայլել, որը անդադար խօսում էր:

Հետզհետեւ երիտասարդը համարձակութիւն ստացաւ և հարցրեց.

—Խանում էֆէնդին որք կինն է:

—Ե՛հ, ծիծաղեց նրան կինը.—մի արեւցողի կին եմ... ամուսնանալու այժմ ով գիտէ որ անկուրում թաւալվել ընկել է:

—Իսկ ձեր տունը հեռու է:

—Հեռու, ոչ, մենք բնակվում ենք Մուլթան-Մահմուդի մզկիթի մօտ... բոլորովին մենակ եմ,

զի ֆինանսական, առևտրական բոլոր գործողութիւնները:

Մանաւանդ այդ պայմաններէ մէջ կրնան Նրանք, երբ այս կողմը կանցկացիւ երկրորդական գործը:

Բ. Ար.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շուշի, յունվարի 7-ին

«Մշակ» անցեալ տարւոյ № 148-ի մէջ տրուած կայ, չը դիտեմ ինչ բանի վրա հիմնված, մի լուր, որպէս թէ Շուշու թիմական դպրոցը դրամական օգնութիւն է խնդրում Հայոց Բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղից: Լրատու պարոնը դարձանում է թէ ինչու մի դպրոց, որն ունի 20.000 դիմաւորին հող, բազմաթիւ (!) գիւղերով, որը քանից աւելի դանազան արդիւնքներ ապրուրներ ունի, որն ունի անագին զին զրամագրութիւն, օգնութիւն է խնդրում Բարեգործական ընկերութեան մի աղքատիկ ճիւղից:

Պարտք եմ համարում յայտնել, որ այդ լուրը հիմնովին սխալ է, մտացածին: Գաղտնի հոգաբարձութիւնը երբեք օգնութիւն չի խնդրի Բարեգործական ընկերութիւնից և երբեք այդպիսի միտք յղանալ անգամ չէր կարող, քանի որ ամենքին յայտնի է, որ Բարեգործական ընկերութիւնը հողի և կարողանում է տարեկան երեք կամ չորս հարիւր ռուբլի մօտը ստանալ: Իսկ թիմական դպրոցի կարիքները այնքան չափ են, որ այդպիսի դոմարով օգնութիւն անել անկարելի է: Գաղտնի այնքան մեծ հարստութիւնների տէր չէ, որպէս երևակայում է պ. լրատունը. 20 հազար դիմաւորին հողը գիւղերով զուր անցեալ տարի վնասաւոր կաթողիկոսի հրամանով յանձնվել է վիճակային հողերը կառավարութեանը և հազարաւորութիւնը այժմ մի կողմէ անգամ չէ ստանում այդ կառավարութիւնից: Ահա զիստ գրամագրութիւնը՝ բաղկացած է 14 հազար ռուբլի գումարից: Այդ գումարի տոկոսները, սրբապատ, նրբէրներ պահանջից և ծնողական վկայականներից, մոմակաւորութիւն և թոշակադրած աշակերտներից, որոնց համարեա կէսը չբաւարարւթեան պատճառով ձրկալարծ է: արանք են Շուշու թիմական դպրոցի բոլոր միջոցները: Լրատուն կարծում է թէ այդ միջոցներով կարելի է համալսարան պահել: Որքան և ծիծաղելի լինի այդպիսի կարծիքը, բայց դա միայն լրատուի կարծիքը չէ. շատերն են երևակայում թէ Շուշու դպրոցը անհուն հարստութիւնների տէր է: Պատճառը շատ հասկանալի է. մինչև այժմ հասարակութիւնը մօտիկուց չէ ծանօթացել դպրոցի գործերի հետ և միայն գանազան (ասէ-կօսէ) ներքի վրա է հիմնել իր դատողութիւնները: Այժմեան հոգաբարձութիւնը կը հրատարակէ ուսումնական տարւոյ վերջին մանրամասն հաշիւ և այն ժամանակ շատերն, որոնց թուում է «Մշակ» պ. լրատունը, կիմանան թէ ինչ արժէք ունեն այն երազները, որ տեսնում են դպրոցի մասին:

Հոգաբարձու Ա. Բաբախանեանց

ՆԵՐՖԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսաց գրականութիւնը, անդադար հարստանում է եւրօպական գրականութեան ընտիր դերը:

մի աղախին ունեմ միայն, որը այսօր առանց իմ հրամանի տնից ելել է... մենակ մնացի և ես էլ վճռելի ելնել փոքր ինչ ման գալ:

— Դատ լաւ էք մտածել, ասեց Սիւրէյան— և եթէ ներքէ ինձ, ես ուրախութեամբ կը դըօսեցնեմ ձեզ և յետոյ մինչև ձեր տունը կը տանեմ:

— Ինչու չէ, ինչու չէ, գոնե աշխուժութեամբ թիւրք կինը—բայց ես արդէն բաւական ման եկայ, այժմ փախաղում եմ տուն գնալ:

— Խանում էֆէնդին կուզէ, որ մի կառք կանչես:

— Լաւ, ժպտաց կինը,—այդ աւելի լաւ կը լինի:

Սիւրէյան էֆէնդին կանգ առաւ և գոռաց մի փակված կառքի: Կառքը մօտեցաւ. երկուսն էլ նստեցին և Սիւրէյան էֆէնդին սկսեց մտածել թէ ո՞վ պիտի լինէր այդ հրաշալի գեղեցկութեամբ կինը, որը այդպէս զիւրութեամբ եկաւ ընկնելու իր գիրկը:

— Պատահա՞ր, մոռացա՞նք—հազարներէից տասին չէ հանդիպում, բայց երեւի ես այսօր շատ

աւանդել թարգմանութիւններով: Այժմ մենք կարգում ենք անցեալ 1889 թւին, Մոսկովայում, Սուլգատնիկովի հրատարակութեամբ լոյս տեսած և վ. Նելէզովսկու անգլիերէնից թարգմանած յայտնի անգլիացի գրող և պարլամենտի անդամ Ջէմս Բրայսի «Ամերիկական հանրապետութիւն» (Американская республика) վերնագրով գիրքը: Գրքի առաջին մասն է միայն լոյս տեսել ուսմանը լեզուով և արժէ 3 ռ. 50 կ.ս. Այդքան գեղեցիկ և պարզ կերպով գրել, այդքան հասարակ և մի և նոյն ժամանակ գրաւիչ կերպով նկարագրել իրողութիւնները, այդքան խորամտ զիտողութիւն և լօգիկայի ընդունակութիւն ցոյց տալ, ինչպէս այդ արեւ է Ջէմս Բրայս իր հրաշալի գրքի մէջ,—կարող են միայն անգլիացի մտածողները: Գիրքը կարդալով մարդ ստանում է Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների քաղաքական և հասարակական կեանքի մասին մի ամբողջ ամբողջացած պատկեր:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ այս օրերս գումարված էր ուսու արհեստագիտական թէ արական և թէ իգական դպրոցները ներկայացուցիչներ կօնգրէսը: Այդ ժողովին մասնակցում էին ի միջի այլոց՝ Թիֆլիսի արական արհեստագործաց Միջաշխիւնի դպրոցի տեսուչ պ. Խարկով և մեր քաղաքի իգական արհեստագիտական դպրոցի տեսուչ: Իսկ Թիֆլիսի Լիբեր. Թամաշեան: Մայրաքաղաքի Լրագիրներում այս օրերս կարդացիք տիկին Թամաշեանի ժողովին արած ղեկուցումը Թիֆլիսի իգական արհեստագիտական դպրոցի վիճակի և այդ դպրոցում ընդունված իգական ձեռագործների սխառնութիւնը:

ՆՈՐ-ԲՈՍՏՈՋԵՏԻՑ գրում են «Խաբաշ» լրագրին, որ Սևան ծովափի յայտնի «Իշխան» ձուկը այս տարի հիւանդ է մի առանձին հիւանդութեամբ: Ձկան դուռնի և պոչի կողմը երևում են մի տեսակ լուցեր, ձկան աչքերը ուռած են լինում, և այլն: Այդ տեսակ ձուկ համարվում է վերին աստիճանի վնասակար ուտելու համար: Այս տարւոյ որսած 8000 ձկների մեծ մասը այդ հիւանդութեամբ վարակված լինելով, ոտիկանութեան և անասնաբօյի կարգադրութեամբ ձկների այդ ամբողջ քանակութիւնը այս օրերս այրեցին:

Ռուսաց լրագիրները հաղորդում են, որ ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ հարց է յարուցված արգելելու հարաւային Ռուսաստանի մէջ ղեկեղծված զերմանացի դաղթականներին լուրաց գիւղերին գերմանական անուններ տալը: Յայտնի է, որ Եկատերինօպոլսեան, Տալիբեան և Խեթսոսեան նահանգների մի քանի գաւառները լին են գերմանական անուններ կրող գիւղերով: Եւ այդ գաւառներն այնպէս կարող է կարծել թէ Գերմանիայի սրտումն է գտնվում: Բացի սրանից մինիստրութեան մէջ յարուցված է ընդհանուր հարցը՝ արդե՞ք յարմար չէր լինի առհասարակ արգելք դնել օտարազգի դաղթականութեանը ղէպի հարաւային Ռուսաստանը: Այժմ, ինչպէս լսել է «Нов. Время» լրագրիւրը այդ հարցը արդէն վճռված է մինիստրութեան մէջ զբաղված կերպով և շուտով կը վաւերացվի օրէնսդրական ձանապարհով:

ԲԱՂԴ ՈՇՆԵՄ

Կառքի մէջ թիւրք կինը սկսեց զանազան տեղեկութիւններ հարցնել երիտասարդի մասին և երբ նրանք հասնելով Սուլթան-Մահմուդի մզկիթին կառքից ցած էին իջնում, արդէն մտերմացել էին միմեանց հետ, սակայն դեռ եւ Սիւրէյան թիւրք կինը կնոջ գիրքը ձեռքը չըթողնէր: Եւ այդպէս արդէն շնորհի չէր կարողացել արժանանալ:

— Դէ՛հ, ասեց նրան կինը, երբ Սիւրէյան վճարեց կառքին,—շնորհակալ եմ, բարի գիշեր, մեր տունը հասա այս փողոցի ծայրումն է:

Եւ ցոյց տուաւ մի ննիւ ու մուկ փողոց:

— Ինչպէս, շտապեց երիտասարդը,—թողնել, որ դուք այդ մուկ փողոցից մենակ անցնէք... անշուշտ չէք նեղանայ, եթէ ձեզ մինչև ձեր տունը ընկերակցեմ:

— Ո՛հ, նեղութիւն մի կրէք, կորտովելով պատասխանեց կինը,—ես սովորել եմ այս փողոցներին, մենակ կարող եմ երթալ:

— Օ՛հ, ո՛չ, ներքէ պիտի, խանդ, ես ձեզ մտադիր եմ ընկերակցել, որովհետեւ...

«Каспий» լրագրիւր հաղորդում է, որ Անդրկասպեան երկրից անդադար մեծ քանակութեամբ բերվում է Բագու՝ բամբակ և բուրգը: Անդրկասպեան երկրից բերվող այդ արդիւնքների քանակութիւնը այնքան մեծ է թէ Բագուի և թէ Սեֆաղաքի ամեն նաւահանգիստներում, որ երկաթուղին ժամանակ չունի ընդունել և ուղարկել բեռները, այնպէս որ բերված բուրգն ու բամբակը երկար ժամանակ նաւահանգիստներում բաց օդի տակ ընկած լինելով, սաստիկ փրչանում են տարվալ այս ժամանակի խոնաւ եղանակից:

«Медицинская Бесѣда» բժշկական հանդէսը հաղորդում է, որ «Ժողովրդական առողջութեան պահպանութեան» Պետերբուրգի ընկերութիւնը դիտաւորութիւն ունի ներկայ 1890 թւին բանալ մայրաքաղաքում Հիլ Գիէնս կան (Առողջապահական) ցուցահանդէս: Լրագիրներն ասում են, որ կառավարութիւնը նշանակելու է այդ ցուցահանդէսի համար 10 հազար ռուբլի օժանդակութիւն:

Գեկտեմբերի 15-ին ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ կատարվեց միտրական ժողովրդագրութիւն, որից երևում է, թէ մայրաքաղաքի բնակչւնների թիւը հասնում է 924,106 հոգու, իսկ արուարձանների բնակչւնների թիւը՝ 79,209 հոգու: Այդպիսով Պետերբուրգի աղքատնակութեան թիւը մի միլիոնից աւելի է այժմ:

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ կառավարական շրջաններում հարց է յարուցված Օղէտայում մի բարձրագոյն տեխնիկական դպրոց հիմնելու մասին:

Լոյս տեսաւ ԹԻՖԼԻՍԻՍԻՄ Տիգրան Նազարեանցի խմբագրութեամբ հրատարակվող «Տարազ» հայերէն պատկերազարդ ամսագրի առաջին համարը: Կովկասեան հայոց գրականութեան մէջ առաջին անգամն է, որ լոյս է տեսնում մի պատկերազարդ հանդէս. այդ պատճառով, որքան էլ պակասութիւն ունենար այդ հրատարակութիւնը, մեր կարծիքով պէտք է ներողութիւն լինել ղէպի «Տարազը», որպէս ղէպի հայերէն պատկերազարդ հանդէս հրատարակելու առաջին փորձը: Հանդէսի տիպը, թուղթը և արտաքին տեսքը շատ լաւ են: Մօզաներն էլ վատ չեն: Բովանդակութեան մէջ իր վրա ուշադրութիւն է դարձնում հանդուցեալ Իսկիթիլի մէկը Թիֆլիսի կեանքից «Մին այսպէս, միւսն այնպէս» վերնագրով: Պատկերներից միայն նրանք են լաւ աւելորդել, որոնց կլիշէները արտասահմանից կամ Ռուսաստանից են ստացվել, իսկ Թիֆլիսում փորագրվածները շատ անաղիւ են դուրս եկել: Հանդէսը տպվում է խմբագիր-հրատարակիչ Տիգրան Նազարեանցի նոր հիմնված սեփական տպարանում:

Ինչպէս լսել է «Медицинская Бесѣда» լրագրիւրը, ենթադրութիւն կայ Ռուսաստանի մի քանի գաւառական քաղաքներում բանալ որբանոցներ, յատկապէս որբ, գտած և անհարադատ երեխաների համար:

Եւ նա մօտեցաւ կնոջ, փողոցում ո՛չ ոք կար: Տիկինը յետ թալվեց և լուրջ ու հպարտ ձայնով ասեց.

— Երիտասարդ, դժոյշ կաց... Երբ իրաւունք տուի քեզ ինձ մօտենալու... լաւ ուրիմ, եթէ կամենում ես՝ ընկերակցեց ինձ:

Եւ առաջ ղնաց ղէպի փողոցը՝ առանց յետ նայելու:

Սիւրէյան կտորված կնոջ այդ խօսքերից, հետեց նրան և մի քանի րօպէից յետոյ նրանք կանգ առին մի դրան առջև:

— Դառան տանը կը լինի, ասեց կինը դուռը ծնծելով.—այժմ կարող էք գնալ, էֆէնդի, բարի գիշեր:

Երիտասարդը չը շարժվեց տեղից, կարծես մագնիսացել էր. պահ մի լռեց, յետոյ ասեց մի խղճալի ճօշխով.

— Պիտի ներքէ ինձ տիկին, որ պահ մը առաջ նեղացրի ձեզ:

— Հոգ չէ, ծիծաղեց կինը.—երիտասարդ ես, ներելի է...

— Այժմ, շարունակեց Սիւրէյան դողդոջուն

ԿԱՐՍԻՑ ստացած երկու նամակներից քաղում ենք հետեւեալը: Ամսիս 7-ին Կարսի հայ թատրոնատէրների խումբը, քաղաքային կուռքի դահլիճում ներկայացրեց հայոց ուսումնարանի օգտին Ստեղծականցի «Պէպօ» և Աղաղաթովի «Վայ իմ կորած յիսուն ոսկի» պիէսաները: Ներկայացումից հետո արդիւնք մնաց 188 ռուբլի 40 կօպէկ: Ներկայացմանը մասնակցում էին՝ տիկին Գ. Ստաբուցեան (Շուշանի դերում) օր. Ե. Մատինեան (Կէկէ), օր. Տ. Մատինեան (Սայօմէ) և օր. Շ. Էհրամեանց (Լիլիմա): Այդ վերջին օրերը, մասնաւոր, առանձնապէս լաւ խաղաց իր դերը: Նոյն նպատակով ներկայացում կը արուի և առաջիկայ բարեկենդանին: Ժողովուրդը շատ զոհ մնաց ներկայացումից: Գահիրէ լի էր:

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Անցեալ օր բաւական մեծ քանակութեամբ փչացած ձուկ թափեցին գետը, նախապէս նախ թնկելով ձկներին: Լսում ենք, որ մշակները հանում են այդ ձկները գետից, մաքրում, քացախով են լուանում նրանց և ապա ուտում: Միթէ Կարսի պօլիցիան ուրիշ միջոց չը գիտէ փչացած ձուկը ոչնչացնելու, բացի գետը թափելուց: Պէտք է ոչ թէ գետը թափել, այլ այրել փչացած ձուկը, որպէս զի աղքատ և տղէ ժողովուրդը նաւը չունենայ նորից որսալ և ուտել այդ ձուկը:

Ընթերցողներին յայտնի է արդէն, որ գեկտեմբերի 30-ին կայացաւ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ մասնաւոր դրամատիկական թատրոնում հայկական երեկոյթը: Այժմ մեզ գրում են, որ գեկտեմբերի 22-ին կայացաւ մայրաքաղաքի վրաց ուսանողութեան երեկոյթը, նմանապէս յօգուտ իրանց չբաւար ընկերների:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են, որ մայրաքաղաքի երաժշտական բարձրագոյն դպրոցում (Կօնսերվատօրիա) այս րօպէիս երեք հայ օրիորդներ և առաջին տեղն են բռնում դպրոցի երգչուհի Գեանիցեանց, օր. Ջալիլիւմ և օր. Պապայան: Կօնսերվատօրիայի մէջ ուսանող մի հայ երիտասարդ երգչին էլ, պ. Մէլիքեանցով, յայտնի է իր գեղեցիկ տէնը ձայնով և լաւ ապագայ է խոստանում:

ԱՐՄԱՒԻՐԻՑ մեզ գրում են. «Գեկտեմբերի 30-ին Արմաւիր օրիորդաց դպրոցում տօնաւոր կայացաւ Հանդէսը երգերով սկսեց, ապա եղաւ վիճակախաղ: Մանուկներին բաժանվեցան ընծաներ և քաղցրեղէններ և ապա ըսկովեցան պարեր: Երեխաները դուարձանալուց յետոյ, զոհ արտով ցրվեցան իրանց տները: Սակայն երեխաների հեռանալուց յետոյ երեխասարգներն ու օրիորդները շարունակեցին պարերը: Երեկոյթը, առհասարակ, լաւ տպաւորութիւն թողեց հասարակութեան և մասնաւոր մանուկների ծնողների վրա»:

Վիեննայի Միլիթարեան միաբանութեան ձեռքով հրատարակվող «Հանդէս Ամսօրեայի» այս տարւոյ առաջին համարը, որ այս օրերս ստացանք, արտաքին կողմից անհամեմատ աւելի չըքել է քան նախորդ տարիներինը: Թէ տառերը,

ձայնով—այսպէս տեղ գալուց յետոյ, պիտի զըրկէք ինձ փոքր ինչ ձեզ հետ խօսելու հաճութիւնից...

— Ի՞նչ, գոչեց կինը խտուրթեամբ—ուզում էք ինձ հետ ներս մտնել...

Սիւրէյան միմիկաց աղաչաւոր ձայնով.

— Հիւրը—փէրի մը ես, խանդ, բարի եղիւ և խղճա երիտասարդիս:

Կինը մի քրքրել արձակեց, յետոյ ձեռքը տուեց նրան և ասեց.

— Ի՞նչ կայ, եթէ ուզում ես մտնել մեր տուն՝ համեցէք, ի հարկէ, մեր Ջէֆէրը մեզ փոքր ինչ ուտելու բան կը գտնի:

Այդ միջոցին դուռը բացվեց:

Տիկինը ներս մտաւ և Սիւրէյան ուրախութիւնից չլմած՝ հետեց նրան:

(Կը շարունակվի)

և թէ նկարները ցոյց են տալիս պարզ կերպով որ միաբանութեան տպարանը ծաղկած զրու- թեան մէջ է։ Հանդէս Ամսօրեան» արտասահմա- նեան հայ ամսագիրներէն աւելիք կ'ենդանին է. նրա մէջ նկատուում է կենդանութիւն և ձգ- տում մ'ի համապատասխանելու ժամանակակից մի- օրդանի պահանջներին, — բայց և այնպէս այդ ձգտումը դեռ չէ հասել այն կէտին, որ կարե- լի լինէր բաւարար համարել Հանդէսի բո- վանդակութիւնը։ Մեզ զարմացում է, թէ ինչու Վիկտորայի միաբանութեան այդ օրդանի համա- րեա ոչ մի խօսք չէ ասում թիւթաքանայի մա- սին, և այն հարցերի մասին ընդհանրապէս ու- բոնք այժմ այնքան սերտ կապված են թիւթա- հայերի հետ, և որոնք անագին ներքին տալիս նոյն իսկ եւրօպական մամուլին։ Մեզ թվում է թէ Հանդէս Ամսօրեան» կարող է դառնալ բո- վանդակութեան կողմից մի շատ հարուստ ամ- սագիր, — և այդ պատճառով էլ մենք նրանից սպասում ենք այն, ինչ որ ուրիշ արտասահմա- նեան ամսագիրներէն երազել անգամ չենք կա- րող։

Մեզ հաղորդում են, որ Պարսկի հայոց կոլո- նիայի, գլխաւորապէս երկրասարգութեան մէջ, ջիւղի ցանկութիւն է առաջ եկել հիմնելու այն- տեղ մի հայերէն ամսագիր։

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻՄԻՑ մեզ գրում են. «Մօտ մի տար- վայ ընդհատումից յետոյ, այստեղ նորից սկսվում է ժողովրդական զրբերի հրատարակութիւնը, և շուտով լոյս կը տեսնի «Արեւիկա» անունով բաւական ընտիր գրքովի»։

Յունվարի 12-ին թիւթիսի օպերային թատրո- նը, որտեղ խաղացվում էր «Իսմին» օպերան, յօգուտ երգիչ Կորատաշիկովի, կատարելապէս դատարկ էր։ Կորատաշիկովի լաւ ձայն ունի Դանթի համար, մի քանի տեղ նա մինչև ան- դամ զօրեղ տպաւորութիւն է թողնում, — բայց և այնպէս նրա բնէթիկին թատրոնը լրորովին դատարկ էր։ Դրա պատճառներից մէկը անկաս- կած այն էր, որ այդ օրը կօնցերտ էր նշանակ- ված Արտիստական ընկերութեան մէջ։

Այս օրերս վրաց աղքատ զրականութեան մէջ աւելացել է մի նոր գիրք, այն է վրացի բնակ- ական զրոյ Սուրատովի «Շղթաներ» պիւստի վրացերէն թարգմանութիւնը։ Թարգմանողը մի- հայ է, Հանդիսեանց աղքատներու։ Ուրախա- լի է, որ հայերն էլ սկսել են նպաստել վրաց զրականութեան բարեաւանդմանը։ Մի հայուհի վրաց ամսագիր է հրատարակում, մի ուրիշ հայ վրաց մամուլի մէջ է աշխատում, երրորդը գիրք է թարգմանում, և այլն։ Բայց վրաց զրականու- թեան համար աշխատելը, չենք կարծում, որ ի- բարեւոյց տար այդպիսիներին հայերէն չիմանալ, և ծննդնական լինել մայրենի լեզուով մի երկու բառ գրել։ Մի փոքրիկ օրինակ, այդ նոյն «Շղթ- թաներ» գրքի վրա, որ հայ թարգմանիչը ուղար- կել է մեր խմբագրութեան, գրված է կտորտած ձեռքով նետնալը։ «Մշակի» խմբագրա- տունի, Ա. Բ. Ա. ան աղ ար և անց»։ Պէտք է ենթադրել, որ այդ հայկաբանը գրքի թարգմա- նիչն է...

ԱՍԽԱՆՍԻՑ մեզ գրում են. «Յունվարի 11-ին կայացաւ մեր նոր կազմակերպված Գումայի ա- ռաջին նիստը։ Գաղափարային անձնակազմնորդ Ն. Տէր-Գրիգորեան, բանալով նիստը, շնորհաւո- բեց ձայնաւորներին իրանց ստանձնած նոր պաշ- տօնը և այնուհետեւ լուրջ կերպով բացատրեց ի- բանց պաշտօնի նշանակութիւնը Ապա Գումայն ձեռնամուխ եղաւ նստի համար նշանակված հարցերի ընթերցման. նախ կազմակերպվեց վա- ռութեան շտաբը և վերապէս կայացաւ նոր քա- յազմակերպ ընտրութիւնը։ Գաղափարային պաշտօ- նի համար երեք կանգնեցողներ կային. Արաբա- ջեան, Ն. Տէր-Գրիգորեան և Մէփիսով։ Այդ վե- ջինը հրաժարվեց քաղաքակրթութիւնը։ Գաղափա- րային ընտրվեց Նիկողայոս Տէր-Գրիգորեան և ան- Նախկին քաղաքապետը ստանում էր 1200 ր. տարեկան առճիւղ, իսկ այժմ Գումայն վճարեց քա- ղաքապետին տարեկան միայն 1000 րուբլի ու- ճիւղ տալ։

ԱՐԴԱՆԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ ցուրտը այդ- տեղ սարսափելի է. արեւի մայր մտնելուց յետոյ

և առաւօտները ցուրտը (ըստ Քեմպերի) հասնում է մօտ 30 աստիճանի։

Աստիճանի թիւի մի քանի տեղերից մեզ անդադար նամակներ են գրում, որ իբրեւ թէ քահանաները հրահանգ են ստանում թեմի ա- ռաջնորդից գրվելու մի հայ թերթին և տարածե- լու այդ թերթը։ Դժուարանում ենք հաւատալ այդ հրահանգը լուրին, և եթէ այսօր, երկու ա- միս այդ մասին տեղեկութիւն ստանալուց յետոյ տպագրում ենք այս նկատողութիւնը, միայն այն նպատակով, որ հանենք առաջնորդ Սուրբնեան նպիկնորդին այն անհամ զրուկներից, որի մէջ նա ընկնում է հասարակաց կարծիքի առաջ- այդ տեսակ լուրերի պատճառով։ Ամեն մի առաջ- նորդ իրաւունք ունի պաշտօնապէս տարածել միայն մի օրդան, այն է Էջմիածնի պաշտօնա- կան (Արարատ) ամսագիրը. ուրիշ որ և է հրա- տարակութեան համար պաշտօնական գրութիւն- ներ և հրահանգներ տալու առնուապէս առաջնոր- դի իրաւունքներից (այս պէտք է իմանալ բոլոր առաջնորդները) դուրս է, և մեզ համար, կըրկ- նում ենք, զօրուար է հաւատալ, որ Սուրբնեան նպիկնորդին նման փոքր ի շատեց կըրկված մարդ իրան թոյլ տալ պաշտօնական հրահանգ- ներով տարածել այս կամ այն թերթը։ Մենք անուշադրութեան կը տալինք այս բոլորը, եթէ լուրերը Սուրբնեան նպիկնորդին չը վե- ռաբերին, և շատ ուրախ կը լինենք, եթէ այդ լուրերը հերքվեն...

ԱՐՏԱԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱԿԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թաւրիզի ֆրանսիական հիւպատոս Պ. Պէրնէ ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստրու- թեան զրկած իր տեղեկագիրների մէջ հետեւալ տեղեկութիւններ է տալիս, որ առաջ են բերում արտասահմանի լրագրներից «Պարսկաստանի մէջ վաճառականութեան համար նոր ճանաչանք բացում են այս վերջին տարիներ յորմէ հետէ ուսն կառավարութիւնը արդեւեց կովկասի վրայով վաճառքների փոխանցումը (transit) և անդը- կասպեան երկաթուղին չինացի կովկասի ճանա- պարհին արգելուիլը այս հետեւեց ունեցաւ որ Պարսկաստանի կենդանի զրկուող բաւական մեծ քանակութեամբ վաճառքներ, որոնք յառաջ թիւթ- լիս-Գալիթի ճանապարհով կը ղրկուին, սկսած են զրկուիլ այժմ Տրապիզոնի վրայէն, կամ Պու- չիթին և Պարսկական ծոցի այլ նաւահանգիստ- ներէն, ինչպէս նաեւ Պաղտատ-Համատանի գծով։

Սնորհակապեան երկաթուղու բացուիլը աւելի մօտ ժամանակի գործ է, քան թէ կովկասի փո- խանցման ճանապարհի արգելուիլը. բայց այդ երկաթուղու բացուիլը աւելի մեծ հետեւեցներ ունեցած է և աւելի արագօրէն Արեւոյ խորա- տանը, մի վաճառքող ուր 1-1 միլիօնի չափ սպասողներ կան, այժմ միմիայն ուստական ներ- մուծութիւնների (importation) հարկատուն դար- ձած է և այդ ի վնաս Գալիթիի Գիւն չորս տա- րի յառաջ Մէջեօի մէջ ֆրանսական շաքար կը գործածեն և շուկայները անդրկական բամբա- կեղէններ միայն կը աւանդեն։ Այդ բամբա- կեղէններ թէն աժանագին, բայց երեսի վրայ մնացած են այժմ և անոնց տեղը բռնած են իրաւաստանէն եկածները։ Ֆրանսական շաքար- ներն ալ շուտով պիտի անհետանան, ոչ միայն խորատանէն, այլ և Պարսկաստանի ամբողջ հիւսի- սամասին։ 1886-ին 13,387 տնտուկ շաքար եկած է, որի 4/5 մասը ֆրանսական շաքար էր։ Այս տարի 9868 տնտուկ շաքարէն 111 տնտուկը միայն ֆրանսացի բերուած է։

Ֆրանսայի մետաքսեղէնները, բրդեայ հիւս- լածները, չաւախները, թաւիչները, ոգելից ըմպե- լիքները և նպարեղէնները դեռ չահաւոր կերպով կրնան մրցիլ այդ հրապարակի վրայ անդրկական վա- ժանականներ, աւստրական և իտալական վա- ճառքներին հետ, բայց ոչ ուստականներին հետ, որոնք զիւրութեամբ և աժան գինով կը բերուին։ «Պարսկաստանի մէջ հաղորդակցութեան ճանա- պարհները շատ խղճալի դրութեան մէջ են. այդ պատճառով փոխադրութեան գիններն ալ շատ սուղ են, որմէ մեծապէս կը վնասուի Պարսկաս- տան իր երկրին բերեցը արտահանելու մասին։ Պարսկաստանի արտահանութիւնը (exportation) և, որ ներմուծումների երեք մասն մէկին

չափ կը լինի միջին հաշուով, դժբաղդապէս հետ- վհետէ քիչնալու միտում ունի, մասնաւորապէս՝ չամիչը, ծխախոտը, գորգերը, մետաքսեղէնները»։

ԱՅԻՐԿԱՅԻ ՄԻ ՎԱՅՐԵՆԻ ԹԱԳԱՆՈՐ

Յունվարի 2-ին (նոր տոմարով), ինչպէս հա- ղորդում է հեռագիրը, մեռաւ Աֆրիկայի Գահո- մէ երկրի Ժէլլէ վայրերի թագաւորը։ Աֆրիկայի վայրերի և բարբարոս թագաւորների թուում Գա- հոմէի թագաւորը ամենաբարբարոս միապետնե- լից մէկն էր։ Նա թէն իր ուսումը (?) ստացել էր ֆրանսիայի Մարսէլ քաղաքում, բայց նստե- լով իր հայրենի գահը, յայտնվեց որպէս ամենա- վայրենի զապաւն կրօնական արարողութիւնների ժամանակ նրա հրամանով Գահոմէի աստուածնե- րին ամեն տարի բերած կենդանի մարդկանց զոհերի թիւը՝ անհամար էր։ Մի ժամանակ, երբ Ամերիկայում դեռ ևս սենթի ստրկութիւն կար, Ժէլլէ թագաւորը լաւ եկամուտ ունէր, մեծ քա- նակութեամբ իր սեւամորթ հպատակներին ծա- խելով Ամերիկայի, մասնաւոր Քրազիլիայի գոր- ծարանատէրներին և կալուածատէրներին։ Բայց երբ որ եկամուտների այդ աղբիւրը սպառվեց, Գա- հոմէի զապաւնը աւելի էլ կատաղեց և իր հպա- տակներին սկսեց աւելի էլ մեծ թվով զլլատել, իր աստուածների զոհ բերելով։ Դեռ ևս 1852 թ. ևս և ապա 1877 և 1883 թ. Ժէլլէի Անդրեան և Ֆրանսիան ամեն ջանք էին թափում Գահոմէի մէջ արդելու կենդանի մարդկանց զոհաբերու- թեան սովորութիւնը, — բայց այդ բոլոր ջանքերը սպառվեցին էլին անցնում։ Այս օրերս մեռած թագաւորը ամենամեծ զուարճութիւն էր, բացի մարդկանց զլլատելուց՝ ամառոտահիւններից կազմ- ված թիկնապահ զնդի պահելը։ Իսկ իր պալա- տում այդ զապաւն թագաւորը պահում էր օձերի մի անգին քանակութիւն, որոնց ինքն իր ձեռ- նը պիտի նստի այժմ նրա օրդի, քառասուն տա- րեկան կօնդո իշխանը, որը, ինչպէս ասում են, արամաղրված է քրիստոնէութիւն ընդունելու։ Չէ կարելի չը դարմանալ, որ նոյն քաղաքակրթ յեւրօպան, որը ոչինչ չէ ուղում անել քրիստո- նեայ և քաղաքակրթութեան ընդունակ ճշգրտ- աղբիւրի համար, — ընդունում է Գահոմէի պէս Աֆրիկեան վայրենի պիտոկիւնների և Ժէլլէի պէս բարբարոս թագաւորների օրինականութիւ- նը։

ԱՐՏԱԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Բերլինում առանձին ուղադրութիւն են զար- ձնում թէ քաղաքական և թէ առեւտրական շըր- շաններում, Չինաստանի Տիան-Յին քաղաքում հրատարակվող «Chinese Times» լրագրի առա- ջարկութեան վրա՝ կառուցանել երկաթուղու գիծը Պէկինից մինչև Կիւնթի, Մանչուրիայի վրա- յով։ Բերլինում հաւատացած են, որ այդ երկա- թուղային գիծը քաղաքակրթական մեծ նշանակու- թիւն կունենայ և կը նպաստի Մանչուրիայի ա- լելի մարդաբանի զարմանում։

— Վիեննայից գրում են, որ հաւանականաբար չեկերի և գերմանացիների մէջ ծագած տարա- ձայնութիւնները կանհետանան, որովհետեւ երկու կողմի իրաւունքներն էլ յարգված են, և ապագա- յումն էլ կը յարգվին։ Ուստի զգուհութիւնների հիմնական պատճառը վերացրած կարելի է հա- մարել։

— Պարսիցի պորտուգալական կոյսիւնայն այս օ- րերս մի ժողով դումարելով, բոլոր յայտնեց անդ- լիական կառավարութեան դէմ, ցանկութիւն յայտնելով, որ Պորտուգալական դաշնակցութիւն կապի Ֆրանսիայի հետ։

— Հռոմից գրում են, որ Ումբերտո թագաւո- րը մտադրվել է մեծ փոփոխութիւններ մտցնել տալ իտալիայի բարձրաստիճան զինուորականնե- րի մէջ, որոնք գոհացուցիչ չեն համարվում ի- րանց պաշտօնի մէջ։

— Անգլիական պահպանողական մամուլը հըր- ձուանք է յայտնում լօրդ Սոլսբրիի Պորտուգալիա- յի վերաբերմամբ բռնած քաղաքականութեան առիթով։ Ինքը լօրդը շատ լաւ գիտէ, որ պէտք էր օգուտ քաղել այդպիսի դէպքերից, մի փոքր բարձրացնելու համար անգլիական հասարակու- թեան առաջ այժման մինիստրութեան անունը, որը բաւական ընկել է ներքին հարցերի տեսակե- տից։ Լօրդ Սոլսբրիի վաղեցվայ խորամանկու- թիւնն է այդ, — ներքին քաղաքականութեան ա-

նաջողութիւնները ծածկել արտաքին քաղաքա- կանութեան խաբուսիկ փայլով։

— Այս օրերս Լոնդոնում տեղի ունեցաւ առա- ջին «Արեւելեան ճեմարանի» բացումը։ — Կրեթէից գրում են, որ այնտեղ մեծ ապս- տամութիւն է պատրաստվում Գիւղացիները փախչում են դէպի լեռները, որպէս զի այնտեղ զինուորված խմբեր կազմին, և ժողովրդական պատերազմ սկսին թուրք զինուորների հետ։

— Բելգիայում չարունակվում է քաղաքական բանորների գործադուլը։ Շարքըրուացի հեռա- գրում են «Мок. Вѣд.» լրագրին որ դեկ- տեմբերի 30-ին այդտեղ գործադուլ արած բանուորների թիւը հասել էր արդէն 18,563 հո- գու և դարձաւ նրանց թիւը հետզհետէ աւելա- նում է։ Բանասարում և ձիւղիւում գործադուլի մէջ չը մասնակցող բանուորները, իրանց գործին զը- նալու ժամանակ՝ ենթարկվում են այլ և այլ վիրաւորանքների գործադուլի մէջ մասնակցող բանուորների կողմից։ Բանուորներից շատերը, գոր- ծից զրկված, ստիպված են մուրացկանութիւն ա- նել։ Մի երկրորդ հեռագիր հաղորդում է որ մի քանի հանքատէրեր, զիջանելով բանուորների պահանջներին, ընդունեցին արդէն նրանց պայ- մանները՝ բանուոր ժամերի թիւը պակսեցնելու և օրավարձը բարձրացնելու վերաբերմամբ։

ԽԱՆԵ ԼՈՒՐԵՐ

Պէշտում այժմ շատ են խոսում ծանօթների հետ պատանելիս զիւարկ վերցնելու սովորու- թեան դէմ «Pesther Lloyd» լրագրում տպվեց բժշկապետ Շտիլլերի մի նկատողութիւնը՝ ձմեռը և այնանը ծանօթներին պատանելիս զուրկ մեկացնելու վնասակար սովորութեան դէմ։ Ա- պա տանտարական մասնագիտովի խորհրդական բժշկապետ Գլեյկա նոյն լրագրում գրեց հետե-ւեալը. «Ես մի քանի տարի է արդէն հետեւում եմ պրօֆէ. օր Շտիլլերի այժմ խաղաղ կարծիք- ներին։ Միայն յարգելի պրօֆէսորը մեզ չէ ա- սում թէ զլլարկ հանելու տեղ՝ մենք ինչ նշա- նով պէտք է բարենք մեր ծանօթներին անդիպե- լու ժամանակ։ Ճշմարիտ, չէ կարելի ծանօթների, մասնաւոր տիկիւնների կողմով այնպէս անցնել, կարծես թէ նրանք անձանթ օտարներ լինէին։ Թոյլ եմ տալիս ինձ յիշեցնել այդ առիթով, որ իմ վէշմարացի ընկեր զօլտօր Պիլիֆեր տեղական լրագրի յայտարարութիւնների բաժնում զեռե- ղում էր միշտ երկու տողից բաղկացած մի յայ- տարարութիւն, որի բովանդակութիւնը հետեւեալն էր. «Երեւոյի 1-ից ես զինուորականի ձեռով եմ բարեւում։ Ամենք դո՛ւ էին մնում դառնով, ու- ռովհետեւ զինուորական ողջօրը ինքն ըստ ինքեան բարեւելու ամենագեղեցիկ ձևերից մէկն է։ Մի և նոյն ժամանակ զինուորական բարեւ չափազանց ղեմկրատական է, որովհետեւ թէ ամենավերջին զինուորը և թէ զլլարկ հրամանատար միառեսակ են բարեւում։ Այդ պատճառով մենք կարող ենք համարձակ լրացնել պրօֆէսոր Շտիլլերի միտքը և առաջարկել բոլոր մեր ծանօթներին զինուորական ձեռով բարեւելու»։

Մի և նոյն լրագրում տպված մի ուրիշ նկա- տողութեան մէջ ասված է. «Ես կատարելապէս համաձայն եմ պրօֆէսոր Շտիլլերի մտքին՝ թէ բոլորովին անտեղի է ձմեռ ժամանակ զլլարկը հանելով բարեւել ծանօթներին։ Գլլարկ վերցրած բարեւելը հին ֆրանսիացիներից մնացած սովորու- թիւնն է։ Հին ֆրանսիացիների մօտ միայն բարձր դասակարգի մարդիկ իրաւունք ունէին երկար մազեր ունենալ, իսկ պէրէյները պարտաւոր էին մանգալ կարճ խուզած մազերով։ Պիլլերը, եթէ չէր ուղում մեծ տուգանք տալ, պատրիցիի հետ հանդիպելիս՝ պարտաւոր էր զլլարկը հանել, որպէս զի այդ վերջինը տեսնել թէ արդեօք պէրէյն մազերը խուզված են թէ չէ։ Ամերիկա- յում զլլարկահանութեամբ չին բարեւում։ Այն- տեղ թէ ձմեռը և թէ ամառը միմեանց բարեւում են միայն ձեռքի շարժումով։ Բոլորովին անհաս- կանալի է թէ ինչպէս այդ անմիտ, և առողջու- թեան համար վնասակար սովորութիւնը պահ- պանվում է մինչև անգամ մեր լուսաւոր դարում»։

«Врачъ» լրագրից պատմում է հետեւալ դէպ- քը, որը ցոյց է տալիս, թէ ամեն ազգի մէջ, ինչքան քաղաքակրթ էլ լինէր այդ ազգը, միշտ գտնվում են թեթեւամիտ և դերահաւատ անձինք, որոնք ամեն տեսակ խաբէութիւնների զոհ են դառնում։ Բերլինի մի դպրոցի 6-օրը դասատան 16 տարեկան մի աշակերտ, վարձելով իր համար երկու տնեակները քաղաքի մասնաւոր մասերում՝ սկսեց հաւատացնել որ ինքն բժիշկ է և այն էլ կանանց հիւանդութիւնների ժամանակ բժիշկի։ Բազմաթիւ թէ երիտասարդ և թէ ծեր կանայք հաւատացին նրան, չը նայելով որ իր տնեղով պատանին նման էլ չէր ուսում աւարտած բժիշ- կի։ Պատանին ոչ թէ միայն ջնրում էր հիւանդ կանանց ու նրանց բժշկում, բայց և վարձ էր ստանում իր պացիէնտներէն։ Սակայն խա- բէութիւնը յայտնվելով՝ Բերլինի դատարանը դա- տապարտեց աշակերտին մի ամսվայ բանտար- կութեան։

Որդին գրում է իր հօրը. «Արեւիկ հայր, ես քի- բեցի մի աղքատ, բայց աղիւս աղջիկ. յոյս ու-

Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорист-Меликовск. ул. д. каз.